

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ (β')

Διδάσκων: Θεόδωρος Ελευθεράκης
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΣΧΟΛΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται στην άδεια χρήσης **Creative Commons** και ειδικότερα ***Αναφορά – Μη εμπορική Χρήση – Όχι Παράγωγο Έργο v.3.0***
(Attribution – Non Commercial – Non-derivatives v.3.0)

[ή επιλογή ενός άλλου από τους έξι συνδυασμούς]

[και αντικατάσταση λογότυπου άδειας όπου αυτό έχει μπει (σελ. 1, σελ. 2 και τελευταία)]

- Εξαιρείται από την ως άνω άδεια υλικό που περιλαμβάνεται στις διαφάνειες του μαθήματος, και υπόκειται σε άλλου τύπου άδεια χρήσης. Η άδεια χρήσης στην οποία υπόκειται το υλικό αυτό αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Κρήτης**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

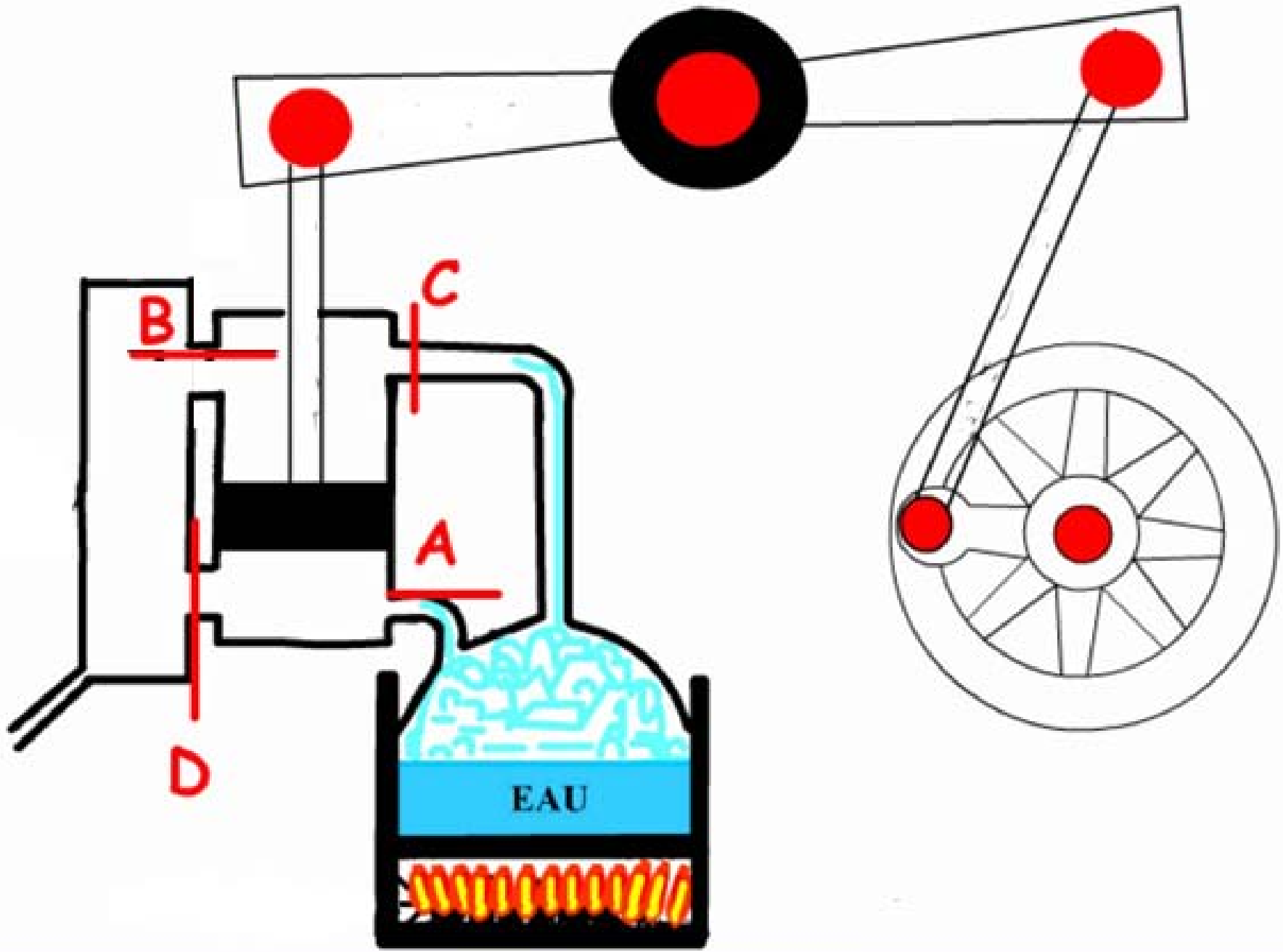
- **Εισαγωγικά:** κατηγορίες χρήσης του όρου Βιομηχανική Επανάσταση
- **Οι τρεις Βιομηχανικές Επαναστάσεις: Περίοδοι Βιομηχανικής Επανάστασης**
 - Α΄ περίοδος, Β΄ περίοδος, Γ΄ περίοδος
- **Συνέπειες και προβλήματα Βιομηχανικής Επανάστασης**
 - Η προβιομηχανική/γεωργική οικονομία
 - Η Βιομηχανική οικονομία
 - Η δεύτερη φάση Β.Ε. (προσπάθεια άρσης αρνητικών συνεπειών και οι θετικές συνέπειες)
 - Συνέπειες-προβλήματα της (Β.Ε.)

Εισαγωγικά: κατηγορίες χρήσης του όρου Βιομηχανική Επανάσταση

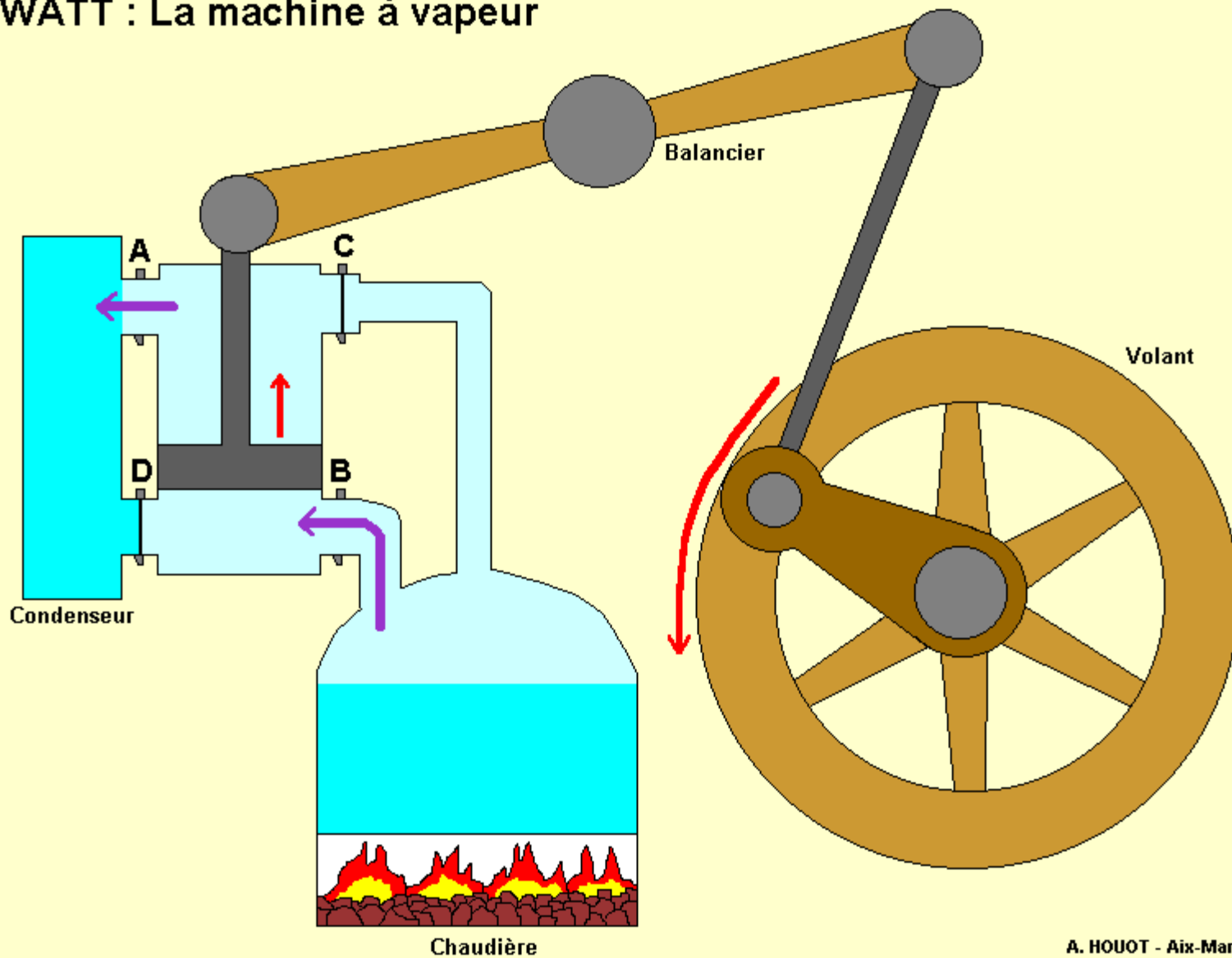
- Με την καθιέρωση του όρου «βιομηχανική επανάσταση» (Β.Ε.) παρατηρείται μια προοδευτική μεταβολή στη χρήση του, πράγμα που μπορεί να ερμηνευτεί ως αποτέλεσμα συνάντησης
 - οικονομικών θεωριών,
 - κοινωνικού status,
 - ιδεολογικών αποκλίσεων και
 - χώρο-χρονικών ιδιαιτεροτήτων.
- Στη σύγχρονη χρήση κυριαρχούν δύο ενδιαφέρουσες αποκλίσεις:
 - Α. Η πρώτη χρήση παρακολουθεί τις μεταβολές της αγγλικής οικονομίας (1760-1860)
 - Β. Η δεύτερη χρήση περιορίζεται στη συσχέτιση βιομηχανικής επανάστασης και εθνικής οικονομικής ανάπτυξης

τι είναι αυτό;

WATT : La machine à vapeur

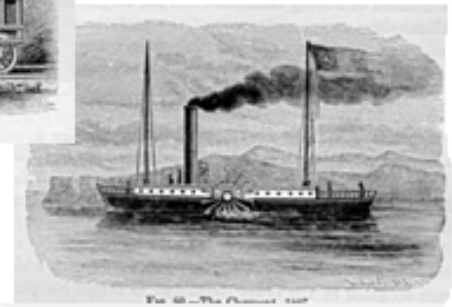

Εισαγωγικά: κατηγορίες χρήσης του όρου Βιομηχανική Επανάσταση

- Α. Η πρώτη χρήση παρακολουθεί τις μεταβολές της αγγλικής οικονομίας (1760-1860):
 - α) ευρεία χρήση του ατμού
 - στην παραγωγή αγαθών και
 - στις χερσαίες και θαλάσσιες μεταφορές (σιδηρόδρομο και ατμοκίνητα πλοία).

Η ατμομηχανή του Βατ εφευρέθηκε από τον James Watt (1736-1819) το 1765

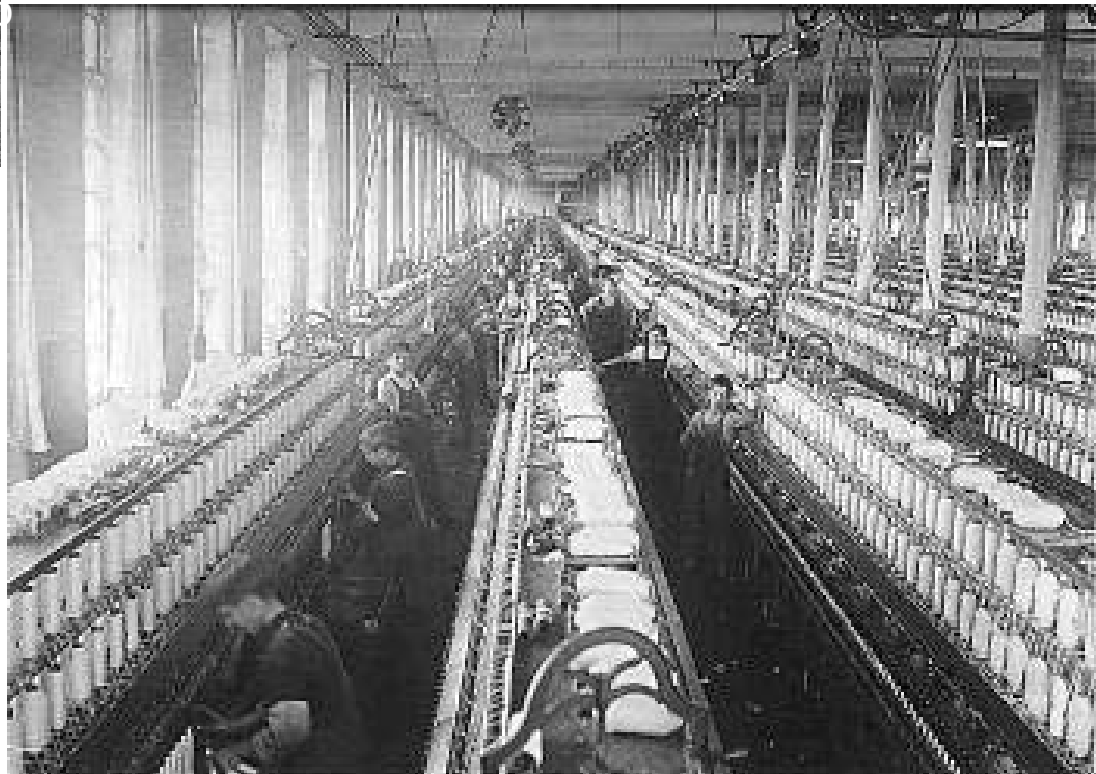

Μεταλλάκτης Bessemer από παλιό
χαλυβουργείο στο Σέφηντ της
Αγγλίας

Η πρώτη ατμομηχανή
πουλήθηκε από τον εφευρέτη
της στην **εταιρία μεταλλικών
κατασκευών** του John
Wilkinson στην Αγγλία το **1776**.

Η πρώτη μοντέρνα
βαμβακούργια που
χρησιμοποίησε την **περιστροφική
κλωστική μηχανή** ιδρύθηκε στο
Rhode Island
της Αμερικής το **1793**

Εισαγωγικά: κατηγορίες χρήσης του όρου Βιομηχανική Επανάσταση

- β) τεράστια δυνατότητα επένδυσης σε τεχνικό εξοπλισμό βιομηχανικών εγκαταστάσεων:
 - (με αποτέλεσμα)
 - αύξηση της παραγωγικότητας,
 - μείωση του κόστους της μεταφοράς των πρώτων υλών και της παραγωγής, και
 - σημαντική μείωση της τιμής πώλησης των παραγόμενων προϊόντων.

Εισαγωγικά: κατηγορίες χρήσης του όρου Βιομηχανική Επανάσταση

- γ) η δημιουργία μιας αντίφασης, ως λογική συνέπεια της βιομηχανικής επανάστασης:

Τα βιομηχανικά προϊόντα, ως φθηνότερα, απειλούν ανταγωνιστικά τα χειροποίητα προϊόντα της ιδιωτικής οικογενειακής οικονομίας.

- Το αποτέλεσμα του ανταγωνισμού θα έλθει σύντομα με τη μορφή της ανεργίας (προσβάλλει τις μέταλλο-τεχνικές και υφαντουργικές επιχειρήσεις, τα εργαστήρια κατασκευών προσωπικής και οικιακής χρήσης και τις, πολύ περιορισμένης δυνατότητας, μεταφορές).
- Τα οικονομικά αποτελέσματα δεν μπορούν να μείνουν έξω από τις άμεσα συνδεδεμένες με την οικονομία περιοχές της δημογραφικής δομής (αστυφιλία), των κοινωνικών σχέσεων και των πολιτιστικών λειτουργιών.

Η βιομηχανική επανάσταση αποκτά κοινωνική και πολιτισμική σημασία.

Εισαγωγικά: κατηγορίες χρήσης του όρου Βιομηχανική Επανάσταση

B. Η δεύτερη χρήση περιορίζεται στη συσχέτιση:

βιομηχανικής επανάστασης και εθνικής οικονομικής ανάπτυξης,

με την αναζήτηση των αιτίων που συνδέουν ή διαφοροποιούν τις δύο διαδικασίες σε διάφορες περιοχές του δυτικού κόσμου.

- Έτσι εντοπίζονται οι περίοδοι που, αναλογικά με την αγγλική πραγματικότητα, μπορούν να θεωρηθούν ως βιομηχανικές επαναστάσεις λ.χ. της **Γερμανίας** ή των **Η.Π.Α.**
- Φυσικά οι διαφορετικές οπτικές για τη μελέτη του φαινομένου είναι λογικό να καταλήγουν σε διαφορετικά πορίσματα, με αποτέλεσμα να αμφισβητείται από ορισμένους:
η αναγκαιότητα μιας πλήρους οικονομικής ανάπτυξης,
μέσω μιας βιομηχανικής επανάστασης.
- Η περίπτωση της **Γαλλίας** είναι ίσως το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα χώρας, που κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα επέτυχε πέραςμα στη βιομηχανία με υψηλό ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης, χωρίς κατ' ανάγκη έκρηξη μιας βιομηχανικής επανάστασης.

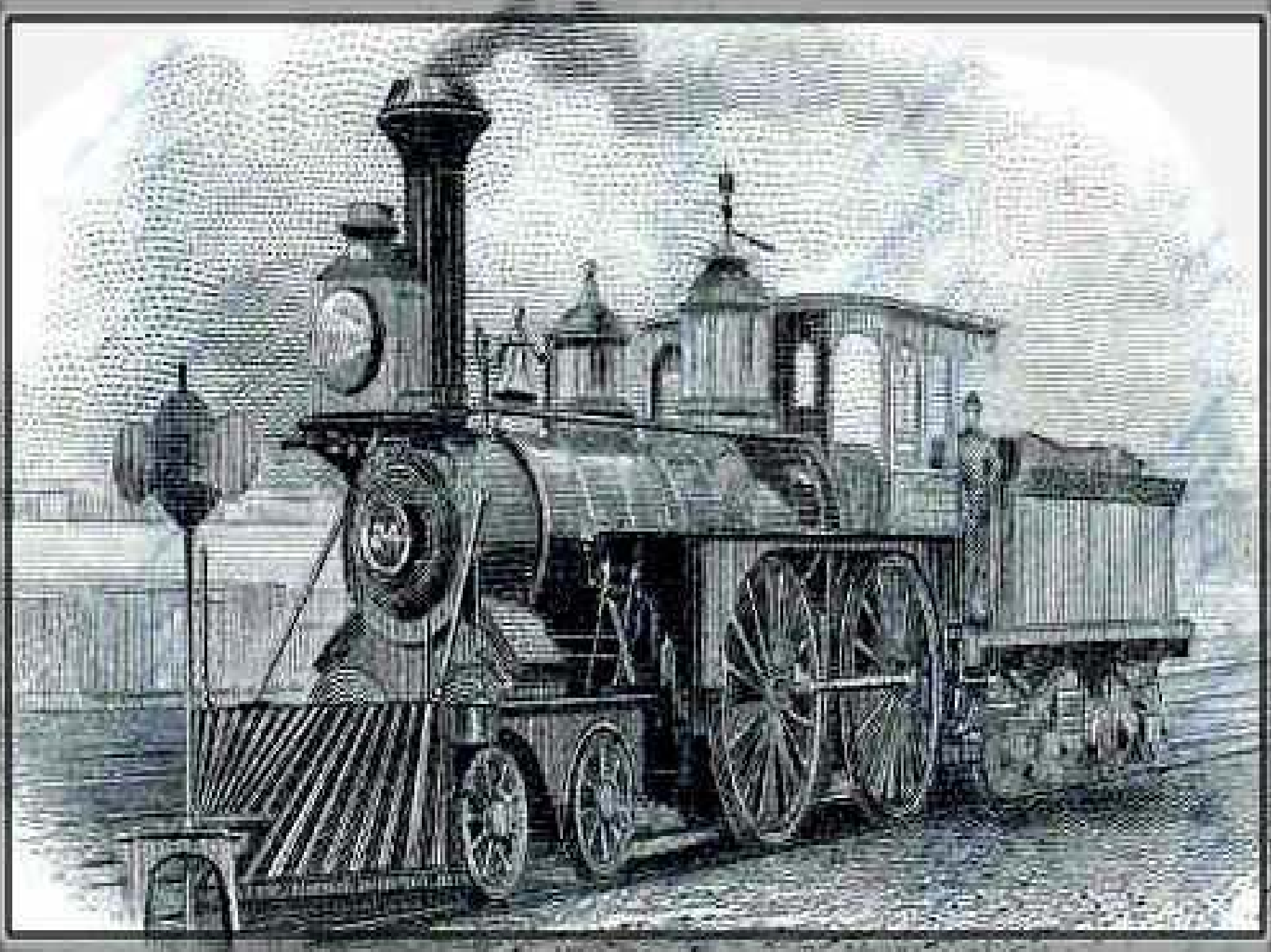
Οι τρεις Βιομηχανικές Επαναστάσεις:

Περίοδοι Βιομηχανικής Επανάστασης

- Οπωσδήποτε και στις δύο χρήσεις του όρου είναι αυτονόητη η ταχύτατη οικονομική αλλαγή που εκπροσωπεί το πέρασμα από:
 - μια ευρύτερα αγροτική σε
 - μια ευρύτερα βιομηχανική οικονομία.

Έτσι έχουμε:

- **1. Η κλασική ονομασία (Βιομηχανική Επανάσταση) κάλυπτε ραγδαίες μεταβολές που πραγματοποιήθηκαν μέχρι το τέλος του 19ου αιώνα και οδήγησαν εθνικές οικονομίες στη **φάση της πλήρους εκβιομηχάνισης** (συστηματική χρήση της ατμοκίνησης).**

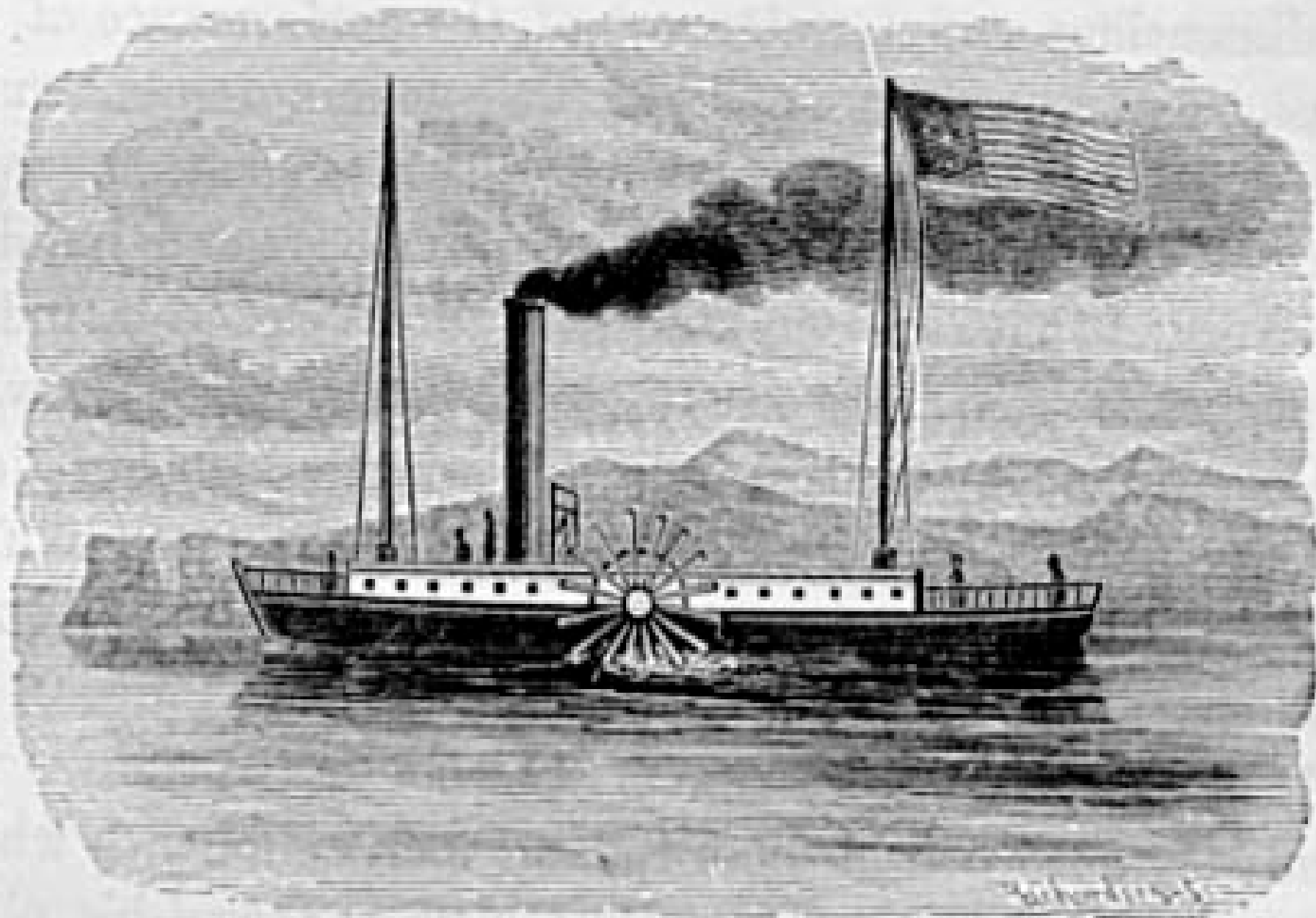
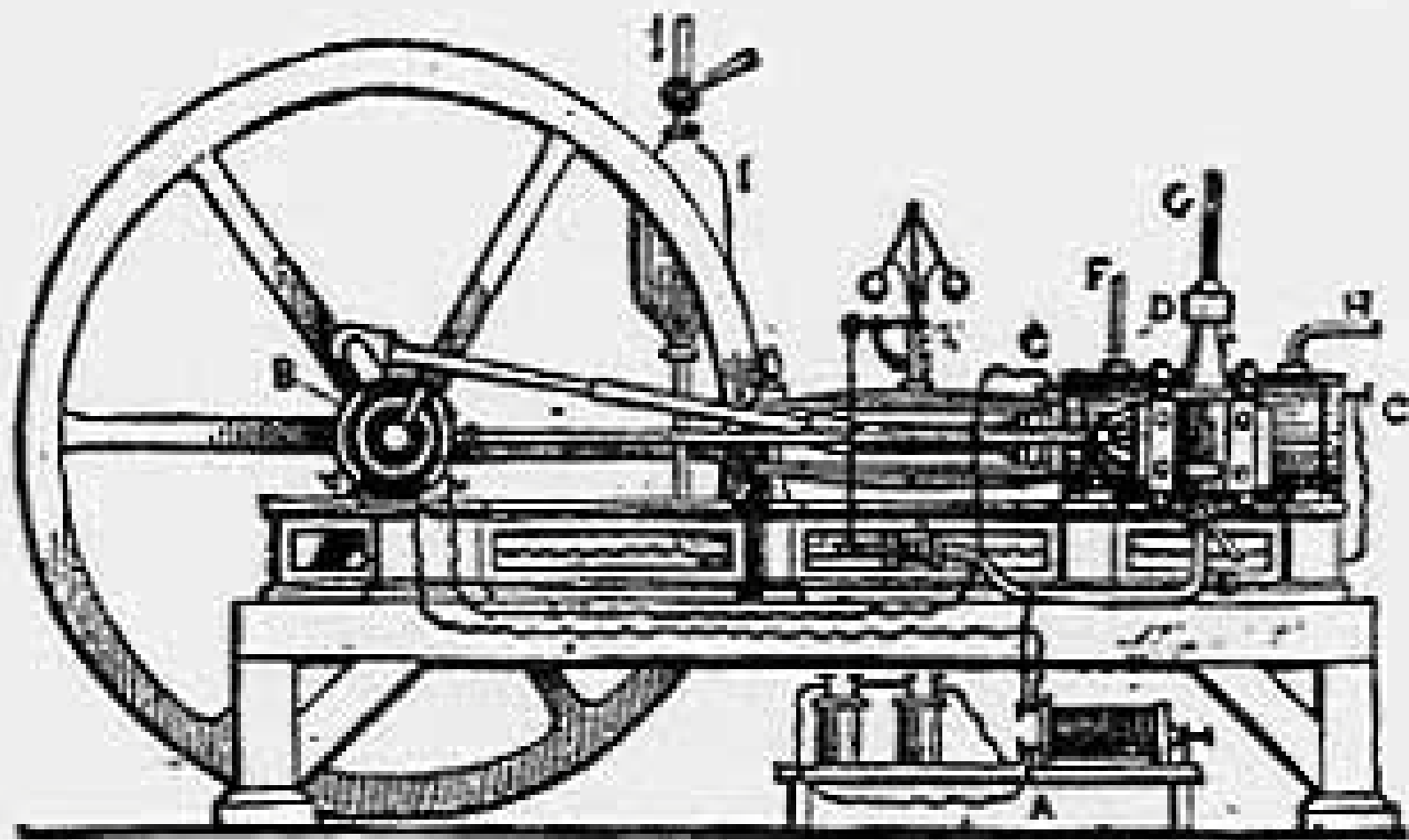

FIG. 80.—The Clermont, 1807.

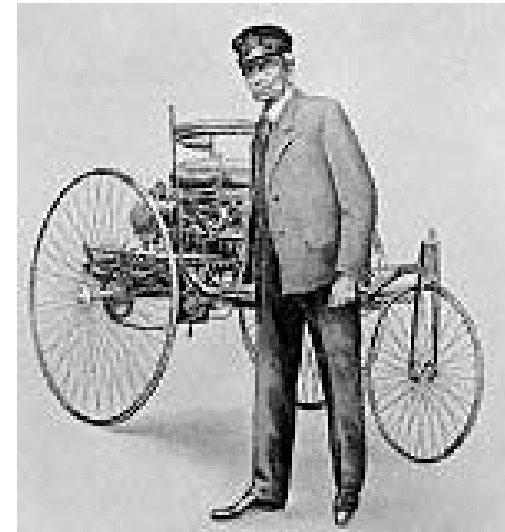
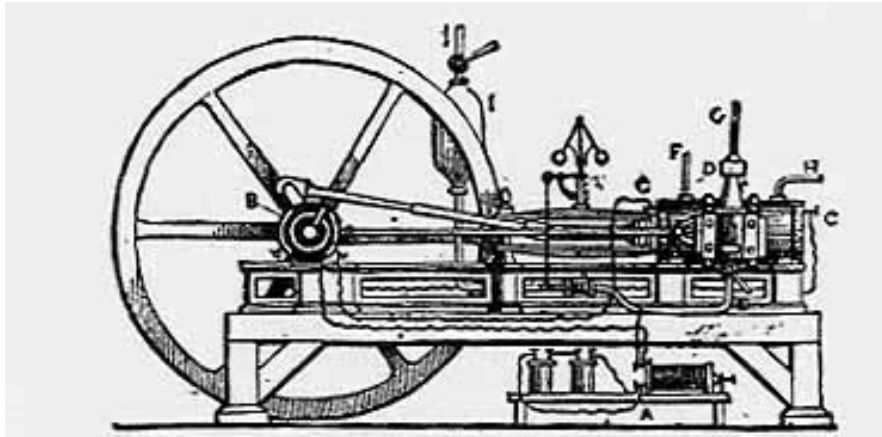
Οι τρεις Βιομηχανικές Επαναστάσεις: Περίοδοι Βιομηχανικής Επανάστασης

- **2. «Δεύτερη βιομηχανική επανάσταση» (1900-1950):** εδώ διαλαμβάνουν φαινόμενα που σημειώνουν την είσοδο στην εποχή των ραγδαίων τεχνολογικών εφαρμογών. Η εποχή αυτή καλύπτει χρονικά το πρώτο ήμισυ του 20ού αιώνα και χαρακτηρίζεται από μια σειρά νέων εφαρμογών και συνεπειών που απαιτούν διαφοροποίηση και στη χρήση του βασικού όρου ;;;;

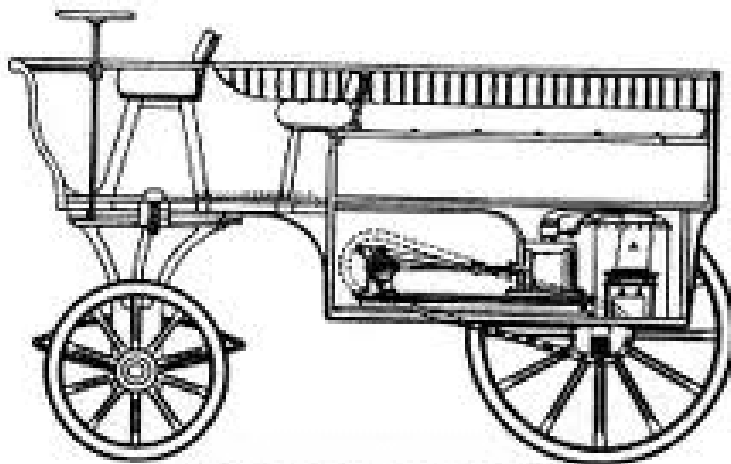

Οι τρεις Βιομηχανικές Επαναστάσεις: Περίοδοι Βιομηχανικής Επανάστασης

- (δηλ. την εισαγωγή της ηλεκτροκίνησης και των μηχανών εσωτερικής καύσης).

Μηχανή εσωτερικής καύσης Lenoir, 1860

Το όχημα του Lenoir

Οι τρεις Βιομηχανικές Επαναστάσεις: Περίοδοι Βιομηχανικής Επανάστασης

- 3. «Τρίτη βιομηχανική επανάσταση» (1950-20...):

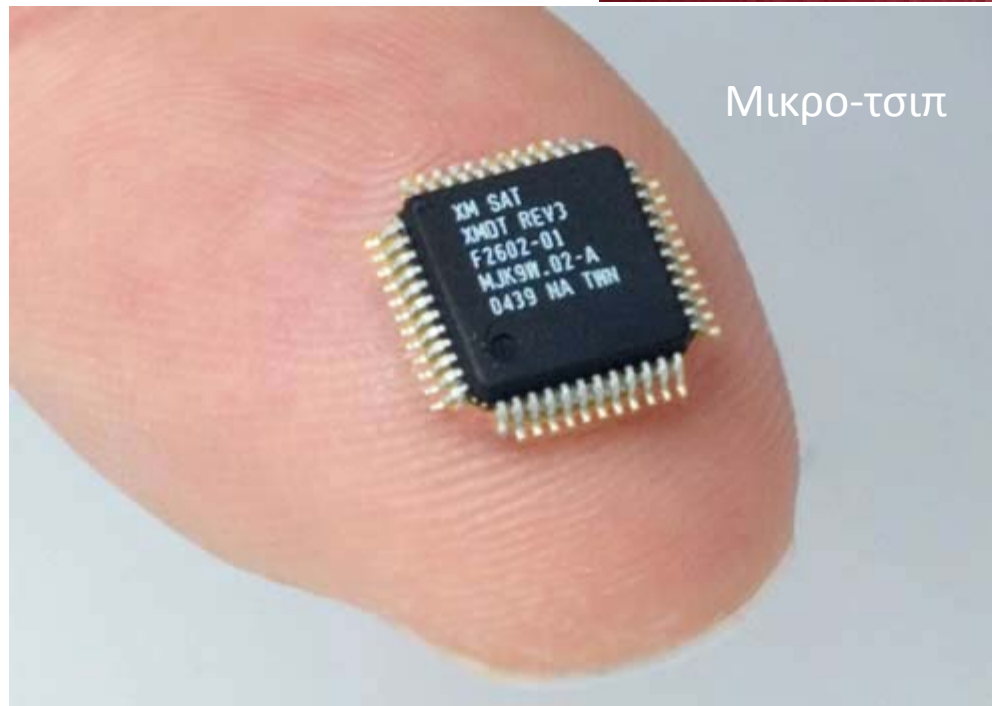
στο δεύτερο ήμισυ του 20ου αιώνα, η στροφή της τεχνολογίας και των εφαρμοσμένων επιστημών στις απεριόριστες δυνατότητες της **ηλεκτρονικής** (εφεύρεση και χρήση του τρανζίστορ, εξελίξεις στη **βιοτεχνολογία**) άνοιξαν νέους ορίζοντες για την Πληροφορική, με αποτέλεσμα **νέες εφαρμογές και νέες κοινωνικές συνέπειες**.

λυχνίες

τρανζίστορ

Μικρο-τσιπ

Οι τρεις Βιομηχανικές Επαναστάσεις: Περίοδοι Βιομηχανικής Επανάστασης

- *«Τρίτη βιομηχανική επανάσταση» (1950-20...) συνέχ.:*
 - Οι επιστημονικές κατακτήσεις του ανθρώπου αποκτούν μια **κοσμογονική σημασία**, όμως για τις σύγχρονες κοινωνίες είναι μια **νέα απειλή**, άγνωστη στο παρελθόν.
 - Στην κατεύθυνση της **μικροτεχνολογίας, της πληροφορικής, της βιοτεχνολογίας και της γενετικής** εξαγγέλλονται εκπληκτικές εφαρμογές και πρόοδοι, με **ευεργετικά για ολόκληρη την ανθρωπότητα αποτελέσματα**, που όμως από τις μέχρι σήμερα ενδείξεις **διχάζουν την κοινή γνώμη** και οδηγούν σε σοβαρές **επιφυλάξεις**, πέρα από τις **υπεραισιόδοξες προσδοκίες** των υποστηρικτών.

Οι τρεις Βιομηχανικές Επαναστάσεις:

Περίοδοι Βιομηχανικής Επανάστασης

- *ΑΡΑ, η «Τρίτη βιομηχανική επανάσταση»: μπορεί;*
- **(Ναι):** Η «τρίτη βιομηχανική επανάσταση» θα είναι σε θέση να εξουδετερώσει όλες τις αρνητικές συνέπειες της «πρώτης» και της «δεύτερης βιομηχανικής επανάστασης», δηλαδή να λύσει μια σειρά δραματικών σήμερα μακρο-κοινωνικών προβλημάτων, όπως η ανεργία, οι κραυγαλέες κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες, η μαζοποίηση του ανθρώπου, η αποπροσωποποίηση της ζωής, η φθορά του φυσικού περιβάλλοντος, η αστυφιλία και η προλεταριοποίηση του πληθυσμού.
- **(Όχι):** Τέτοιες αισιόδοξες προβλέψεις διατυπώθηκαν και μάλιστα με ιδιαίτερη έμφαση και στο παρελθόν, αλλά η πορεία των εξελίξεων, που ακολούθησαν, τελικά τις διέψευσε. Υπάρχει πάντα ο κίνδυνος από την αλόγιστη χρήση, κυρίως, των πυρηνικών εφαρμογών που μετατρέπουν σε φοβερή ενέργεια τη ραδιενεργό ύλη.

Συνέπειες και προβλήματα Βιομηχανικής Επανάστασης

- Από τις διαδικασίες, το περιεχόμενο και τα αποτελέσματα της βιομηχανικής επανάστασης συνάγεται το **συμπέρασμα** ότι:
 - η επανάσταση αυτή συνθέτει ένα ευρύ **πλαίσιο τεχνολογικών, οικονομικών και κοινωνικών αλλαγών** που με μια προοδευτική επιτάχυνση πέρασαν τις χώρες της Ευρώπης και της Β. Αμερικής από τη γεωργική στη βιομηχανική και εμπορευματική οικονομία.

Συνέπειες και προβλήματα Βιομηχανικής Επανάστασης

- Α. Πριν από τη βιομηχανική επανάσταση, η γεωργική οικονομία των περιοχών αυτών διατηρήθηκε για περίοδο πολλών αιώνων ιδιαίτερα στατική.

Η στατικότητα αυτή οφειλόταν:

- στον κλασικό τύπο της φεουδαρχικής κατανομής σε **μεγάλα αγροκτήματα**,
- στην **έλλειψη σχεδιασμού παραγωγής και διακίνησης** των αγροτικών προϊόντων και φυσικά
- στην **απουσία υλικοτεχνικής και μηχανικής υποδομής**
- στην **αδυναμία αποτελεσματικής αντιμετώπισης θεομηνιών, ασθενειών των φυτών, αλλά και**
- στην **αδυναμία αποτελεσματικής αντιμετώπισης του ενδεχόμενου φυσικής ή τεχνητής αύξησης της παραγωγής**

Συνέπειες και προβλήματα Βιομηχανικής Επανάστασης

- Β. Με το πέρασμα στη βιομηχανική οικονομία σήμανε η έναρξη μιας περιόδου που είναι ιδιαίτερα δυναμική.
Η δυναμικότητα εκτείνεται σε μια σειρά μεταβολών που αγκαλιάζουν κάθε λεπτομέρεια του πολιτισμού:
 - σε σχέση με τους ιδεολογικούς αποπροσανατολισμούς και την ανάπτυξη των θετικών επιστημών, επηρέασε τη στάση του ανθρώπου μπροστά στα εμπειρικά μεγέθη της ζωής, αύξησε με μια επικίνδυνη έξαρση τον ορθολογισμό και είχε ως αποτέλεσμα μια σειρά από ραγδαίες φιλοσοφικές και ιδεολογικές αναθεωρήσεις. Οι μεταβολές αυτές προσδιόρισαν όλη τη μεταγενέστερη κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική πορεία, ιδιαίτερα της Ευρώπης, που χαρακτηρίζεται από ένα πλήθος αλληπάλληλων αλλαγών, ίσως άγνωστων σε άλλες περιοχές της γης.

Συνέπειες και προβλήματα Βιομηχανικής Επανάστασης

- στο χώρο της οικονομίας, όπου η εισαγωγή της **μηχανικής ενέργειας** έχει ως πρώτη και αρνητική της συνέπεια τον **παραμερισμό της ανθρώπινης εργασίας**, δηλαδή τη μεταβολή του ανθρώπου σε εξάρτημα της οικονομίας και την απώθηση του στο **περιθώριο των συντελεστών της παραγωγής**.

Συνέπειες και προβλήματα Βιομηχανικής Επανάστασης

- Η άμεση εμφάνιση της ανεργίας, η όξυνση των οικονομικών αντιθέσεων, η αύξηση της αστυφιλίας, ο υποβιβασμός της ποιότητας της ζωής στα μεγάλα αστικά κέντρα και φυσικά η εγκατάλειψη και ο μαρασμός της υπαίθρου είναι οι επόμενες συνέπειες, που σφράγισαν τραγικά την κοινωνική και οικονομική ιστορία του δυτικού κόσμου.
- Οι γνωστοί από την αρχαιότητα φυσικοί συντελεστές της παραγωγής, το έδαφος και η ανθρώπινη εργασία, υποβιβάζονται σταθερά μπροστά σε ένα νέο συντελεστή, το κεφάλαιο, και μοιραία μεταβάλλονται σε «εξαρτήματα» ή «συναρτήσεις» του.

Συνέπειες και προβλήματα Βιομηχανικής Επανάστασης

- Η τάση του νέου συντελεστή για προοδευτική μεγιστοποίηση δημιουργεί λειτουργίες **οικονομικού συγκεντρωτισμού**, που τείνουν να **συνενώσουν τις μέσες μονάδες παραγωγής** σε ανταγωνιστικούς **κολοσσούς**.
- Παράλληλα η χρησιμοποίηση **μεθόδων για αύξηση της παραγωγής**, με ταυτόχρονη **μείωση του κόστους** των παραγόμενων προϊόντων, **συνδέει όλο και πιο στενά την οικονομία με την τεχνολογία**.

Συνέπειες και προβλήματα Βιομηχανικής Επανάστασης

- Μέσα σε ένα τέτοιο κλίμα είναι εύλογη η δημιουργία οικονομικών απολυτοποιήσεων που αποκτούν ταξικό χαρακτήρα, για να εκφραστούν προοδευτικά ως **συγκρουόμενες αντίπαλες ομάδες**.
- Ολόκληρος ο 19ος και ένα μεγάλο μέρος του 20ού αιώνα σημαδεύονται από μια σειρά συγκρούσεων ανάμεσα στην αστική και την εργατική τάξη.

Συνέπειες και προβλήματα Βιομηχανικής Επανάστασης

- Η σύγκρουση αυτή συνεχίζεται με έντονη πολιτική και ιδεολογική φόρτιση, ακόμη και σήμερα, εποχή κατά την οποία «η επανάσταση των managers» έχει ήδη προωθήσει στους διευθυντικούς μηχανισμούς των βιομηχανικών κολοσσών -τα παιδιά των χθесινών εργατών, που δεν θέτουν πια ως μέλημά τους μόνο
 - τη μεγιστοποίηση του κεφαλαίου,
 - αλλά και τη συμμετοχή των εργαζομένων στα κέρδη των επιχειρήσεων και την οριζοντίωση των κοινωνικών παροχών, (δηλαδή τη συμμετοχή περισσότερων στις θετικές τους συνέπειες, ως νοσοκομειακή και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, κοινωνικές ασφάλισεις, συντάξεις και ασφάλεια γήρατος), και γενικά στην ισόρροπη συμμετοχή στα θεσμοποιημένα αγαθά του πολιτισμού.

Συνέπειες και προβλήματα Βιομηχανικής Επανάστασης

- B1. Μια δεύτερη φάση της βιομηχανικής επανάστασης εμφανίζει μια τάση άρσης των αρνητικών συνεπειών, ως αποτέλεσμα πολλών παραγόντων:
 - η αντικατάσταση του αυταρχικού από το πλουραλιστικό κοινοβουλευτικό κράτος,
 - η εμφάνιση και τα επιτεύγματα του εργατικού συνδικαλισμού,
 - η μεταβολή των πολιτικών δομών που συνέβαλαν στη δημιουργία του κρατικού παρεμβατισμού (διαιτησία, συλλογικές συμβάσεις εργασίας, κοινωνική νομοθεσία, εργατικό δίκαιο, μείωση του εβδομαδιαίου εργασιακού χρόνου) και
 - η εξέλιξη της σχέσης εργοδότη και εργαζόμενου στο βιομηχανικό καπιταλισμό, η οποία προώθησε σε αξιόλογο οικονομικό θεσμό τις «συλλογικές διαπραγματεύσεις» ή «συλλογικές συμβάσεις εργασίας» που, κάτω από τις παρεμβατικές πρωτοβουλίες του κράτους, μείωσαν στο ελάχιστο τις επικίνδυνες συγκρούσεις ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργασία (απολύσεις, απεργίες, ανταπεργίες, καταλήψεις εργασιακών χώρων, μπουϊκοτάζ, lock-out κ.λπ.)

Συνέπειες και προβλήματα Βιομηχανικής Επανάστασης

- Έτσι,
- Όπου η βιομηχανική επανάσταση, με τις πιο πάνω προϋποθέσεις, επέτυχε την **αποκόλληση από τη στατική γεωργική οικονομία,**
- εκεί, σε διάστημα μερικών γενεών, παρατηρήθηκε μια **θεαματική αύξηση του εθνικού προϊόντος.**
- Αύξηση του εθνικού προϊόντος αναλύεται σε μια σειρά θετικών συνεπειών η υπέρβαση της οικονομικής στασιμότητας και ο προοδευτικός περιορισμός της έκτασης της πείνας και της αθλιότητας των μαζών.
- Φυσικά η αύξηση του εθνικού προϊόντος ήταν διαφορετική σε κάθε χώρα, γιατί **διαφορετικοί ήσαν και οι παράγοντες που συνέβαλαν στην εκβιομηχάνιση.**

Συνέπειες και προβλήματα Βιομηχανικής Επανάστασης

- Αρχικά υποστηρίχθηκε ότι η διαδικασία της εκβιομηχάνισης ήταν αναγκαία συνάρτηση των τοπικών κοινωνικο-οικονομικών, πολιτικών, πολιτιστικών και φυσικών συνθηκών, δηλαδή η **κατάσταση της προβιομηχανικής κοινωνίας προσδιόριζε την πορεία της βιομηχανικής ανάπτυξης**.
- Έτσι, για κάθε χώρα **έπρεπε να υπάρξει μια φάση προετοιμασίας**, προκειμένου οι τοπικές συνθήκες να ετοιμαστούν για την εξασφάλιση θετικών αποτελεσμάτων.

Συνέπειες και προβλήματα Βιομηχανικής Επανάστασης

- Όμως, σε λίγο διαπιστώθηκε ότι η προέκταση της βιομηχανικής επανάστασης στις χώρες του Τρίτου Κόσμου ήταν δυνατή, παρά την ύπαρξη αρνητικών τοπικών συνθηκών.
 - Σε ορισμένες **χώρες της Ασίας και της Αφρικής**, οι εμπειρίες των βιομηχανικών χωρών της Δυτικής Ευρώπης δεν πρόσφεραν ασφαλή πρότυπα εκβιομηχάνισης, γιατί οι κοινωνικές, πολιτικές, πολιτιστικές και γεωφυσικές συνθήκες (αχανείς εκτάσεις, έλλειψη υποδομής, ανοργάνωτη γεωργία και μεταφορές, αυταρχικές πολιτικές δομές, χαμηλό πνευματικό επίπεδο λαού, δημογραφική έκρηξη) δεν ευνοούσαν βιομηχανικούς προσανατολισμούς

Συνέπειες και προβλήματα Βιομηχανικής Επανάστασης

- Εδώ στις χώρες του Τρίτου Κόσμου και του λεγόμενου οικονομικού Νότου η εκβιομηχάνιση πέρασε με τη μορφή των βιομηχανικών επενδύσεων, έναν τύπο «εισαγόμενης» βιομηχανικής επανάστασης που στήριξε τις δυνατότητες επιβίωσης του στην εκμετάλλευση ανεκμετάλλευτων, ως τότε, πλουτοπαραγωγικών πηγών και στην πολύ φθηνή αγορά εργατικών χεριών.
- Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό για τις χώρες αυτές («αναπτυσσόμενες»): το μεγαλύτερο ποσοστό των βιομηχανικών επιχειρήσεων δεν αποτελεί εθνικό κεφάλαιο, αλλά θυγατρικές μονάδες διεθνών πολυεθνικών οργανισμών που αποβλέπουν στη μεγιστοποίηση του επενδεδυμένου κεφαλαίου.

Συνέπειες και προβλήματα Βιομηχανικής Επανάστασης

Άρα:

- Η έννοια της βιομηχανικής επανάστασης εκπροσωπεί μια σειρά τοπικών συνθηκών, που ευνοούν τις μεταβολές της οικονομικής περιοχής.
- Έλλειψη των συνθηκών αυτών σημαίνει εξάρτηση της συγκεκριμένης εθνικής οικονομίας από ξένα κέντρα και οπωσδήποτε επιμήκυνση του χρόνου για την τελική αυτοδύναμη οικονομική ανάπτυξη- και όλα αυτά παρά το ενδεχόμενο σημαντικού βαθμού εκβιομηχάνισης.

Συνέπειες και προβλήματα Βιομηχανικής Επανάστασης

- Γι' αυτό ακριβώς η επικράτηση της βιομηχανικής επανάστασης συνδέεται άμεσα με μια σειρά ενδείξεων που αποτελούν και **αποδείξεις σοβαρών τοπικών κοινωνικο-πολιτικών προσανατολισμών**:
 - υψηλά εργατικά ημερομίσθια,
 - οι ανεκτές συνθήκες εργασίας,
 - ο οργανωμένος εργασιακός συνδικαλισμός,
 - οι ευρύτερες κοινωνικές παροχές,
 - ένα λογικό πλαίσιο πολιτικών ελευθεριών,
 - οι δυνατότητες ελεύθερης αποταμίευσης και τέλος
 - η ύπαρξη και η χρήση καταναλωτικών αγαθών
- Οι ενδείξεις αυτές οικοδομούνται και λειτουργούν ως συνέπειες των ελευθεριών συναλλαγής, σύμβασης και λειτουργίας της αγοράς, πράγμα που αντιστοιχεί, όπως είπαμε, σε ύπαρξη ανάλογων κοινωνικών προϋποθέσεων (βαθιά σχέση ανάμεσα στην οικονομική και κοινωνική σφαίρα).

Συνέπειες και προβλήματα Βιομηχανικής Επανάστασης

- Οι θετικές ή αρνητικές συνέπειες της εκβιομηχάνισης, προκάλεσαν στροφή του ενδιαφέροντος των ειδικών στη μελέτη των γενεσιουργών αιτίων και εξελικτικά ευνόησαν την οργάνωση και συστηματοποίηση της επιστήμης της Κοινωνιολογίας.
- Ορισμένες από τις συνέπειες διαμόρφωσαν πλαίσιο για την παραπέρα **ανάπτυξη ειδικών κλάδων κοινωνιολογικής έρευνας:**
- η αστυφιλία (πληθυσμιακή πύκνωση, μείωση του στεγαστικού χώρου, πτώση της ποιότητας της ζωής, πολλαπλασιασμός των φαινομένων κοινωνικής παθογένειας),

Συνέπειες και προβλήματα Βιομηχανικής Επανάστασης

- Οι θετικές ή αρνητικές συνέπειες της εκβιομηχάνισης,
- η μεταβολή του θεσμικού πλαισίου της οικογένειας (μαρασμός και προοδευτική εξαφάνιση της πατριαρχικής δομής της οικογένειας, γενίκευση και επικράτηση της πυρηνικής οικογένειας με γονείς μόνο και ανήλικα παιδιά, εγκατάλειψη της τρίτης ηλικίας στην επαρχία ή τους «οίκους ευγηρίας», ηθικός φιλελευθερισμός, δραματικές κρίσεις εφηβείας, φυγή από την οικογενειακή στέγη, παράνομες συμβιώσεις, έκλυση ηθών, διαζύγια, ναρκωτικά, αυτοκτονίες),
- η υπογεννητικότητα (περιορισμός γεννήσεων, χειραφέτηση της γυναίκας, αύξηση κόστους διατροφής, απόσπαση της αγωγής των παιδιών από την οικογένεια, εύκολη διακίνηση ιδεών, οικογενειακός προγραμματισμός, εκλογίκευση τεκνογονίας, εκτρώσεις και αντισύλληψη),

Συνέπειες και προβλήματα Βιομηχανικής Επανάστασης

- Οι θετικές ή αρνητικές συνέπειες της εκβιομηχάνισης
- η μαζοποίηση του ανθρώπου (αποπροσωποποίηση και αλλοτρίωση της ανθρώπινης ύπαρξης, τυποποίηση κοινωνικών σχέσεων, κατάλυση οριζόντιας κοινωνικότητας, κλείσιμο στο διαμέρισμα «φυλακή», συρρίκνωση της οικογενειακής ζωής),
- η μείωση της θνησιμότητας (βελτίωση όρων διατροφής, υγειονομική και νοσοκομειακή περίθαλψη, κοινωνικοποίηση της υγείας, κοινωνική νομοθεσία και ασφαλίσεις, επένδυση μεγάλων οικονομικών κονδυλίων για την καταπολέμηση των ασθενειών, προστασία μητρότητας, παιδιού & τρίτης ηλικίας),

Συνέπειες και προβλήματα Βιομηχανικής Επανάστασης

- Οι θετικές ή αρνητικές συνέπειες της εκβιομηχάνισης
- η αύξηση των δυνατοτήτων συμμετοχής στα αγαθά του πολιτισμού (καταναλωτικά αγαθά, κοινωνία της αφθονίας) και
- η οικολογική αναστροφή (διάσπαση της οικολογικής ισορροπίας από την αλόγιστη χρήση των τεχνολογικών μέσων με επικίνδυνη μόλυνση του περιβάλλοντος, παρέμβαση του ανθρώπου και παρεμπόδιση του έργου των φυσικών λειτουργιών, βιομηχανικά απόβλητα, πυρηνικά κατάλοιπα, μόλυνση ποταμών και θαλασσών, συνέπειες για τον άνθρωπο και τις κοινωνίες του αύριο).

Συνέπειες και προβλήματα Βιομηχανικής Επανάστασης

- Η σοβαρότητα των παραπάνω συνεπειών απασχόλησε έντονα την κοινωνική σκέψη του 19ου και του 20ου αιώνα.
 - Με την ευαισθητοποίηση των κοινωνικών ερευνητών σε ένα πλήθος περιοχών κοινωνικής επικαιρότητας
 - Με την πληθωρική παραγωγή ενός πλούσιου βιβλιογραφικού υλικού, που επιχειρούσε μια σφαιρική εκτίμηση της πραγματικότητας.
 - Η κίνηση αυτή ευνόησε σημαντικά τη μελέτη της ιστορικής πορείας των κοινωνιών και ταυτόχρονα την επισήμανση σημαντικών δυνάμεων που ασκούν πιέσεις και δημιουργούν προϋποθέσεις για κοινωνικές μεταβολές.
- Με τέτοια δεδομένα ήταν αυτονόητη η ένταξη της Βιομηχανικής Επανάστασης στις πηγές της Κοινωνιολογίας.
- Άλλωστε, η ολοκλήρωση της Βιομηχανικής Επανάστασης συνέπιπτε με την περίοδο εμφάνισης της επιστήμης στο χώρο του κοινωνικού προβληματισμού.

Τέλος Ενότητας

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης